

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи та інформатизації
В. Шаран
Володимир ШАРАН

21 лютого 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
 Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
 Освітньо-професійна програма Середня освіта (Музичне мистецтво)
 Статус дисципліни вибіркова
 Факультет початкової освіти та мистецтва
 Кафедра вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва
 Мова навчання українська

Дані про вивчення дисципліни

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни Кредити ЄКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Заочна	I	2	6/180	18	10	–	8	–	162	–	–	+
	II	3	6/180	18	10	–	8	–	162	–	–	+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти (120 кредитів ЄКТС).

Розробники: *Ірина Бермес* **Ірина БЕРМЕС, доктор мистецтвознавства, професор**
Ірина Матійчин **Ірина МАТІЙЧИН, кандидат мистецтвознавства, доцент**

Погоджено гарантом освітньо-професійної програми:
Андрій Душний **Андрій ДУШНИЙ, кандидат педагогічних наук, доцент**

Схвалено на засіданні кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва

Протокол № 1 від 16.01. 2023 р.
 Зав. кафедри *Ірина Бермес* **Ірина БЕРМЕС**

Схвалено на засіданні науково-методичної ради факультету початкової освіти та мистецтва
 Протокол № 1 від 26 січня 2023 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету
 Протокол № 2 від 21.02 2023 р.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: Загальна мета вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання хорового диригування» – творче засвоєння комплексу наукових знань з музичної психології, методики оволодіння диригентською технікою та навичками педагогічної практики. Основна мета – систематизація теоретичних знань з основ техніки диригування; оволодіння арсеналом методів викладання хорового диригування; формування навичок самостійної роботи з хоровою партитурою, виконавської інтерпретації хорового твору, укладання навчально-художнього репертуару для використання у класі диригування на різних етапах навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти повинні освоїти визначені **компетентності**.

Загальні компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність до міжособистісної взаємодії під час навчання, творчо-виконавської, викладацької діяльності.
- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо при виборі художнього репертуару, організації концертної діяльності, роботі з молоддю.

Фахові компетентності:

- Здатність усвідомлювати глибинні смисли та основну мету освітнього процесу в цілому та його навчальних компонентів зокрема.
- Здатність до аналізу та використання методичної, нормативної, адміністративно-правової документації у професійній педагогічній діяльності.
- Здатність фахово здійснювати педагогічну діяльність у закладах освіти, володіти формами, методами та інноваційними освітніми технологіями навчання здобувачів освіти.
- Здатність до організації продуктивної самоосвіти та презентації власних професійних здобутків.

Програмні результати навчання:

- Застосовувати знання іноземних мов у професійній та самоосвітній діяльності.
- Організовувати освітній процес, здійснювати педагогічну діяльність у закладах освіти. Знати, характеризувати, критично оцінювати, використовувати сучасні наукові підходи до організації процесу навчання.
- Застосувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання музичних дисциплін і обирати доцільні технології та методики навчання; формувати власний стиль педагогічної діяльності та моделювати перспективи професійного зростання.
- Володіти аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції художнього твору при створенні педагогічних та виконавських інтерпретацій.
- Планувати і здійснювати дослідження у галузях освіти/педагогіки та музичного мистецтва; генерувати нові ідеї; відшуковувати, обробляти та

аналізувати необхідну інформацію; аргументувати висновки, презентувати і обговорювати результати досліджень.

- Володіти психолого-педагогічними технологіями вияву і формування музикальності у процесі педагогічної та виконавської діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

За освітньо-професійною програмою навчальна дисципліна «Методика навчання хорового диригування» вивчається на протязі першого року навчання в магістратурі і є важливим компонентом профільної підготовки фахівців другого рівня вищої освіти. «Методика навчання хорового диригування» є однією з основних навчальних дисциплін української музично-педагогічної освіти, зміст якої органічно поєднує вокально-хорову, інструментальну, музично-теоретичну, музично-педагогічну та методичну підготовку студентів. Передумовами до її вивчення постають попередньо засвоєні навчальні дисципліни, а саме: «Хорове диригування», «Хоровий клас», «Хорознавство і хорове аранжування», «Теорія музики», «Історія зарубіжної музики», «Історія української музики», «Аналіз музичних творів», «Методика навчання музичного мистецтва», «Педагогіка», «Психологія».

Супровідними навчальними дисциплінами, які вивчаються здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти паралельно з «Методикою навчання хорового диригування» на першому курсі магістратури і є дотичними до цієї навчальної дисципліни, є «Методика викладання музичних дисциплін у ЗВО» та «Хорове диригування» як профільна дисципліна. Саме вони, у сукупності з «Методикою навчання хорового диригування», становлять базовий навчальний комплекс, покликаний розвинути необхідні для викладача хорового диригування фахові компетентності. Інші навчальні дисципліни, які вивчаються паралельно, спрямовані на розвиток загальних і фахових компетентностей, однаково важливих для отримання двох передбачених кваліфікацій: вчителя музичного мистецтва та викладача за профілем навчання.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти у результаті засвоєння навчальної дисципліни повинні

знати:

- науково-теоретичні основи навчання хорового диригування;
- будову диригентського апарату та методичні засади його постановки;
- структурні компоненти диригентського жесту, їх пов'язаність із замахом та зняттям;
- історію зародження диригентського мистецтва як окремого виду виконавства;
- історію розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- діяльність українських диригентсько-хорових шкіл;
- професійні вимоги до диригента;

- функції диригента як керівника хорового колективу;
- художньо-педагогічний репертуар, необхідний для застосування різних методичних прийомів у процесі навчання;

уміти:

- планувати та організувати дослідження, яке шляхом проведення істотної за обсягом роботи розширює межі знань, продукує нові інтерпретації, інноваційні методи, нові знання в передовій професійній мистецькій практиці за допомогою оригінальних досліджень та композиторських і виконавських практик;
- планувати педагогічну роботу, шляхи та методи підвищення кваліфікації магістрів, творчий розвиток студента-хормейстера;
- аналізувати мистецтво різних культурних регіонів світу та узагальнювати професійно-мистецьку інформацію з різних джерел;
- володіти прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіти основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу;
- самостійно обґрунтовувати необхідність застосування відповідних прийомів розвитку виконавської майстерності, вибору репертуару;
- працювати над розвитком мануальної техніки, проблемою виконавської культури хорового диригента.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС. При цьому мінімальний рівень визначається за допомогою якісних критеріїв та їхнього трансформування в мінімальну позитивну оцінку щодо використовуваної числової (рейтингової) шкали.

А (90 – 100) – оцінку «відмінно» – «5» (відмінне засвоєння навчального матеріалу з врахуванням можливих кількох неточностей) отримує здобувач, який виявив ґрунтовні знання щодо таких питань:

- науково-теоретичні основи навчання хорового диригування;
- будова диригентського апарату та методичні засади його постановки;
- структурні компоненти диригентського жесту, їх пов'язаність із замахом та зняттям;
- історія зародження диригентського мистецтва як окремого виду виконавства;
- історія розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- діяльність українських диригентсько-хорових шкіл;
- професійні вимоги до диригента;
- функції диригента як керівника хорового колективу;
- художньо-педагогічний репертуар, необхідний для застосування різних методичних прийомів у процесі навчання;

а також на високому рівні продемонстрував такі уміння:

- планувати та організувати дослідження, яке шляхом проведення істотної за обсягом роботи розширює межі знань, продукує нові інтерпретації, інноваційні методи, нові знання в передовій професійній мистецькій практиці за допомогою оригінальних досліджень та композиторських і виконавських практик;
- планувати педагогічну роботу, шляхи та методи підвищення кваліфікації магістрів, творчий розвиток студента-хормейстера;
- аналізувати мистецтво різних культурних регіонів світу та узагальнювати професійно-мистецьку інформацію з різних джерел;
- володіти прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіти основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу;
- самостійно обґрунтовувати необхідність застосування відповідних прийомів розвитку виконавської майстерності, вибору репертуару;
- працювати над розвитком мануальної техніки, проблемою виконавської культури хорового диригента.

В (82 – 89) – оцінку «добре» – «4» (*вище середнього рівня володіння загальними та фаховими компетентностями, практичними навичками*) отримує здобувач, який ґрунтовно засвоїв навчальний матеріал, показав добрі практичні навички, а при екзаменуванні припустився незначних помилок щодо вичерпності розкриття одного з питань, точності формулювань окремих теоретичних положень, доречності використання того чи іншого практичного матеріалу стосовно:

- науково-теоретичних основ навчання хорового диригування;
- будови диригентського апарату та методичних засад його постановки;
- структурних компонентів диригентського жесту, їх пов'язаності із замахом та зняттям;
- історії зародження диригентського мистецтва як окремого виду виконавства;
- історії розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- діяльності українських диригентсько-хорових шкіл;
- професійних вимог до диригента;
- функцій диригента як керівника хорового колективу;
- художньо-педагогічного репертуару, необхідного для застосування різних методичних прийомів у процесі навчання;
- здатності планувати та організувати дослідження, яке шляхом проведення істотної за обсягом роботи розширює межі знань, продукує нові інтерпретації, інноваційні методи, нові знання в передовій професійній мистецькій практиці за допомогою оригінальних досліджень та композиторських і виконавських практик;
- уміння планувати педагогічну роботу, шляхи та методи підвищення кваліфікації магістрів, творчий розвиток студента-хормейстера;

- аналізу мистецтва різних культурних регіонів світу та узагальнення професійно-мистецької інформації з різних джерел;
- володіння прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіння основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу;
- уміння самостійно обґрунтовувати необхідність застосування відповідних прийомів розвитку виконавської майстерності, вибору репертуару;
- роботи над розвитком мануальної техніки, проблемою виконавської культури хорового диригента.

С (75 – 81) – оцінку «добре» – «4» (середній рівень володіння загальними та фаховими компетентностями, практичними навичками) отримує здобувач, який добре виконав більшу частину навчальної роботи, виявляє належні знання з історії диригентського мистецтва, методики викладання диригування, демонструє належні навички техніки диригування, але допускає деякі помилки при визначенні певних дефініцій, недоліки у логічності висловлювань, обґрунтованості висновків, повноті чи лаконічності відповідей щодо:

- науково-теоретичних основ навчання хорового диригування;
- будови диригентського апарату та методичних засад його постановки;
- структурних компонентів диригентського жесту, їх пов'язаності із замахом та зняттям;
- історії зародження диригентського мистецтва як окремого виду виконавства;
- історії розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- діяльності українських диригентсько-хорових шкіл;
- професійних вимог до диригента;
- функцій диригента як керівника хорового колективу;
- художньо-педагогічного репертуару, необхідного для застосування різних методичних прийомів у процесі навчання;
- здатності планувати та організувати дослідження, яке шляхом проведення істотної за обсягом роботи розширює межі знань, продукує нові інтерпретації, інноваційні методи, нові знання в передовій професійній мистецькій практиці за допомогою оригінальних досліджень та композиторських і виконавських практик;
- аналізу мистецтва різних культурних регіонів світу та узагальнення професійно-мистецької інформації з різних джерел;
- володіння прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіння основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу;

- уміння самостійно обґрунтовувати необхідність застосування відповідних прийомів розвитку виконавської майстерності, вибору репертуару;
- роботи над розвитком мануальної техніки, проблемою виконавської культури хорового диригента.

D (67 – 74) – оцінку «задовільно» – «3» (*задовільний рівень володіння загальними та фаховими компетентностями, практичними навичками*) отримує здобувач, який на достатньому рівні засвоїв навчальну програму з дисципліни і при відповідях допускає значну кількість помилок: путається в термінології, не вміє відповіді доповнити належними прикладами, уникає самостійних суджень і висновків, але володіє достатніми практичними навичками для диригентської діяльності. Виконавська інтерпретація хорових творів непереконлива. Суттєві неточності виникають при демонстрації засвоєних знань і умінь стосовно:

- науково-теоретичних основ навчання хорового диригування;
- будови диригентського апарату та методичних засад його постановки;
- структурних компонентів диригентського жесту, їх пов'язаності із замахом та зняттям;
- історії зародження диригентського мистецтва як окремого виду виконавства;
- історії розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- діяльності українських диригентсько-хорових шкіл;
- професійних вимог до диригента;
- функцій диригента як керівника хорового колективу;
- здатності планувати та організувати дослідження, яке шляхом проведення істотної за обсягом роботи розширює межі знань, продукує нові інтерпретації, інноваційні методи, нові знання в передовій професійній мистецькій практиці за допомогою оригінальних досліджень та композиторських і виконавських практик;
- уміння планувати педагогічну роботу, шляхи та методи підвищення кваліфікації магістрів, творчий розвиток студента-хормейстера;
- аналізу мистецтва різних культурних регіонів світу та узагальнення професійно-мистецької інформації з різних джерел;
- володіння прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіння основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу.

E (60 – 66) – оцінку «задовільно» – «3» (*рівень, що задовольняє мінімальні критерії володіння загальними та фаховими компетентностями, практичними навичками*) отримує здобувач, який недостатньо добре знає навчальний матеріал, має певні прогалини в розумінні окремих змістових блоків програми, його відповіді носять суто репродуктивний характер, без належного осмислення, поступу у мануальній техніці не проявляється. Виявляє елементарний рівень засвоєння таких питань:

- науково-теоретичних основ навчання хорового диригування;
- будови диригентського апарату та методичних засад його постановки;
- структурних компонентів диригентського жесту, їх пов'язаності із замахом та зняттям;
- історії розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- професійних вимог до диригента;
- функцій диригента як керівника хорового колективу;
- володіння прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіння основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу.

FX (35 – 59) – оцінку «незадовільно» – «2» (з можливістю повторного складання): виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання значної частини програмного матеріалу, низький рівень практичних навичок диригентської діяльності, слабку волю при організації самостійної навчальної роботи, але при мобілізації зусиль здатен покращити свої результати. Виконавська інтерпретація студентом опрацьованих хорових творів не відповідає художньому образу. Доопрацювання потребують основні змістові компоненти навчальної роботи, а саме:

- науково-теоретичні основи навчання хорового диригування;
- будова диригентського апарату та методичних засад його постановки;
- структурні компоненти диригентського жесту, їх пов'язаність із замахом та зняттям;
- історія розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- професійні вимоги до диригента;
- функції диригента як керівника хорового колективу;
- володіння прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіння основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу.

F (0 – 34) – оцінку «незадовільно» – «2» виставляється здобувачеві, який практично не володіє програмним матеріалом, що ускладнює орієнтацію в методиці навчання мистецтва; не виконав усіх видів практичної та самостійної роботи. Художньо-естетичне мислення слабо сформоване, практичні диригентські навички виявляються на елементарному рівні або не виявляються взагалі. Основні змістові компоненти навчальної роботи засвоєні незадовільно, а саме:

- науково-теоретичні основи навчання хорового диригування;
- будова диригентського апарату та методичних засад його постановки;
- структурні компоненти диригентського жесту, їх пов'язаність із замахом та зняттям;
- історія розвитку диригентсько-хорового руху в Україні;
- професійні вимоги до диригента;

- функції диригента як керівника хорового колективу;
- володіння прийомами та методами викладання хорового диригування;
- володіння основними принципами музичної педагогіки, методикою розкриття художнього образу, стилю та інтерпретації (вербальної та виконавської) художнього образу.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна «Методика навчання хорового диригування» оцінюється в результаті складання екзамену наприкінці другого і третього семестрів першого та другого року навчання у магістратурі. При остаточному оцінюванні враховується активність студента під час практичних занять, поточне оцінювання та його динаміка, а також якість відповідей на екзамені, за якими визначається рівень засвоєння навчального матеріалу за семестр в цілому, готовність студента до практичної роботи за обраним профілем навчання.

При поточному оцінюванні враховується:

- Перевірка засвоєння відповідних змістових блоків навчальної дисципліни.
- Самостійний підбір нотних прикладів для демонстрації окремих теоретичних положень навчальної програми.
- Самостійний підбір навчального репертуару для використання у класі хорового диригування та при роботі з учнівським хором.
- Демонстрація за допомогою диригентського апарату важливих елементів техніки хорового диригування.
- Аналіз хорової партитури з точки зору диригентсько-хорового виконавства.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Диригування як навчальний предмет.

Місце і роль диригування серед музичних дисциплін у підготовці магістра музичного мистецтва. Особливості комплексного індивідуального підходу до диригентсько-хорової підготовки студента. Поліфункційність ролі диригента. Специфіка диригування як мистецтва невербального спілкування. Етапи звукового втілення диригентом музичного твору. Поєднання музично-образного мислення і володіння диригентською технікою як ідеал диригента (художник і майстер в одній особі). Науково-теоретичні основи мистецтва хорового диригування. Мова диригентських жестів.

2. Навчально-методичне забезпечення предмета «Хорове диригування» у ЗВО України.

Підручники та посібники з диригування радянського періоду та можливості їх застосування на сучасному етапі. Підручники та посібники з навчальної дисципліни періоду незалежної України. Використання ресурсів інтернету в диригентській освіті педагогічних ЗВО. Хрестоматії з хорового диригування та читки хорових партитур. Репертуарні збірники навчальних та професійних хорових колективів.

3. Історія виникнення диригентського мистецтва.

Зародження мистецтва диригування, перехід від ударно-шумового до умовно-жестового диригування. Вплив появи сучасної системи нотації на розвиток диригентського мистецтва. Застосування батути та інших предметів як засобів диригування. Музично-інструментальне диригування з використанням клавесина, скрипки. Подвійне та потрійне диригування музичними колективами. Виокремлення диригування як окремого виду виконавського мистецтва.

Витоки диригентства в Україні. Вплив християнства на розвиток української хорової музики. Розвиток партесного співу та основні центри його поширення. Диригентсько-хорове мистецтво «золотої доби» української музики. Поява музичних товариств та їх вплив на диригентсько-хоровий рух в Україні XIX ст. Роль театру у розвитку української хорової музики. Перемишльська хорова школа. Диригентсько-хорова діяльність М. Лисенка.

4. Розвиток диригентсько-хорових шкіл в Україні.

Київська диригентсько-хорова школа. Наукова і педагогічна діяльність Б. Яворського та П. Козицького як джерело формування київської диригентсько-хорової школи. Діяльність видатних хорових диригентів та педагогів О. Кошиця, Г. Верьовки, М. Вериківського, В. Верховинця, М. Кречка, П. Муравського, Л. Венедиктова, Є. Савчука та ін. Діяльність кафедри хорового диригування Національної музичної академії ім. П. Чайковського.

Львівська диригентсько-хорова школа. Основні принципи диригентської педагогіки М. Колесси. Діяльність львівської диригентської школи в загальноукраїнському та європейському контексті. Участь майстрів музичного мистецтва С. Турчака, І. Гамкала, Т. Микитки, Ю. Луціва, А. Кушніренка, Б. Антківа, Є. Вахняка та ін. в культурно-мистецькому процесі України.

Одеська диригентсько-хорова школа. Вплив традицій петербурзької Придворної співацької капели на формування одеської диригентсько-хорової школи. Педагогічна система К. Пігрова як синтез українських та російських хорових традицій. Творча діяльність диригентів Д. Загребського, В. Іконника, Г. Ліознова, А. Авдієвського, В. Шипа, В. Газінського та ін.

Харківська диригентсько-хорова школа. Діяльність провідних фахівців Харківської державної консерваторії (з 1963 р. – Харківського інституту мистецтв) О. Перунова, К. Греченка, З. Заграничного, Ю. Кулика, С. Прокопова та ін. Діяльність кафедри хорознавства та хорового диригування Харківської державної академії культури як одного з провідних науково-методичних центрів України.

5. Загальні засади викладання диригування.

Методичні підходи в опануванні головних елементів диригентської справи: диригентської постави, основних схем тактування, точки в диригентському жесті, відтворення в замаху початку звучання. У знятті – його завершення. Особливості роботи над технікою диригування (свобода кисті, рук, плавне звуковедення, переконливий захват). Індивідуальний підхід до студента в процесі практичних занять з диригування. Основні принципи диригування. Методика

вироблення природного жесту, міміки, виразності обличчя, їх роль у диригуванні.

6. Професійні вимоги до диригента.

Компетентнісні складові успішної діяльності диригента. Загальна та музична компетентність – необхідна умова успішності диригента. Диригування – комплексний предмет, який об'єднує в собі всі спеціальні музичні знання та мануальні виконавські вміння, що є необхідними для опанування хорового репертуару. Індивідуальний план роботи зі студентом у класі диригування, планомірний розвиток музичних і диригентських здібностей. Психологічні засади диригентської діяльності. Музичне мислення диригента хору. Комунікативність як особливість диригентського виконавства. Розвиток музично-слухових уявлень хорового диригента. Специфіка мови диригента як знакової системи.

7. Функції диригента – керівника хорового колективу.

Особливості диригування як процесу творчої взаємодії диригента та виконавського колективу. Специфіка невербальних форм художньої комунікації творчого спілкування диригента і хору. Емоційно-вольовий аспект мистецтва хорового диригування. Виконавська, інтерпретаційна, функція керування, репетиційна, організаційна функції.

8. Мова диригентських жестів як основа мануальної техніки.

Акустичні та візуальні засоби керування виконавським колективом. Диригування як своєрідний переклад музики на мову жестів. Співвідношення міміки і жестів у процесі диригування. Елементи диригентської мови жестів. Структура диригентського жесту. Суміщення перемінного фізичного і постійного психічного напруження у процесі виконання музичного твору. Диференціація функцій правої та лівої руки та їх взаємодія.

9. Замах до основної та підрядної ритмічної вартості.

Замах як елемент початку звучання в диригуванні. Різні види замаху: до основної ритмічної вартості, підрядної, методика їх опанування на конкретному хоровому матеріалі. Практичні засади відтворення замаху відповідно до темпу, динаміки, звуковедення музичного твору. Структурні компоненти диригентського жесту, їхня пов'язаність із замахом.

10. Зняття звучання як важливий елемент диригентської техніки.

Показ зняття в середині та в кінці музичного твору. Види зняття та способи його виконання. Момент підготовки до зняття звучання, його залежність від характеру подачі звуку, динаміки, темпу тощо. Важливість врахування текстових елементів при здійсненні зняття.

11. Диригування фермат.

Різні види фермат та їх відтворення в диригентському жесті. Тривалість фермати та її залежність від темпу твору, змісту літературного тексту. Здіймані та нездіймані фермати, методика їх прочитання. Фермати в музичному тексті (над нотою, паузою, тактовою рисою), їх мануальне відтворення.

12. Диригування складних і мішаних метрів у різних темпах.

Методика диригування складних метрів (4/4, 6/4, 6/8, 9/4, 9/8, 12/8) у повільному темпі. Методика диригування складних метрів (4/4, 6/4, 6/8, 9/4, 9/8, 12/8) у швидкому темпі. Методика диригування мішаних метрів (5/4, 5/8, 7/4, 7/8, 11/4, 11/4, 11/8) у повільному темпі. Методика диригування мішаних метрів (5/4, 5/8, 7/4, 7/8, 11/4, 11/4, 11/8) у швидкому темпі.

13. Диригування пунктирних ритмів.

Методичні прийоми диригентського показу пунктирних ритмів за допомогою відповідних жестів. Диригування синкопованих ланцюгів. Зворотний пунктирний ритм і техніка його виконання у швидкому та повільному темпах.

14. Диригування творів без визначеного розміру.

Наголоси в тексті як основа розчленування ритмічних вартостей та визначення окремих уривків-тактів у хорovому творі. Методика диригування речитативів (співаної декламації). Методика диригування церковної монодії. Різні варіанти диригування творів без визначеного розміру (на конкретних музичних прикладах).

15. Диригування складних метро-ритмічних поєднань.

Зміна метру і вимірної ритмічної вартості в диригуванні, їх втілення у відповідних жестах. Диригування особливих видів ритмічного поділу (дуолей, тріолей, квартолей, квінтолей і т. д.). Методичні засади одночасного виконання змін розміру та темпу. Одночасне диригування різних розмірів.

16. Конкурсно-фестивальний рух як підґрунтя професійного спілкування та саморозвитку хорових диригентів.

Найпопулярніші майданчики конкурсно-фестивального руху у галузі диригентсько-хорового мистецтва в Україні та за її межами. Проблеми сучасного диригентсько-хорового виконавства через призму конкурсно-фестивального руху. Майстер-класи як важливий елемент диригентсько-хорової освіти у рамках конкурсно-фестивального руху.

17. Модернізація диригентсько-хорової діяльності в сучасних умовах.

Розширення функцій диригента як керівника сучасного хорового колективу. Ускладнення хормейстерської діяльності в умовах перманентного оновлення арсеналу засобів музичної виразності. Пошук шляхів взаємодії минулого і сучасного в постмодерністському мистецтві через призму професії хорового диригента.

Теми практичних занять:

II семестр

1. Хорове диригування і його роль у комплексі музичних дисциплін у процесі підготовки магістра музичного мистецтва.
2. Наукові та теоретичні засади мистецтва хорового диригування.
3. Навчально-методичне забезпечення з хорового диригування.
4. Праці українських диригентів-практиків з основ техніки диригування.
5. Еволюція мистецтва диригування і хорового зокрема.
6. Одеська диригентсько-хорова школа.
8. Львівська диригентська школа та її представники.
9. Київська хорова школа, праці її представників.

10. Роль міміки, обличчя, жесту, міміки, у хоровому диригуванні.
11. Професійні риси диригента та вимоги до нього.
12. Психологічні особливості диригентської діяльності.
13. Особливості творчої взаємодії диригента та хорового колективу.

III семестр

1. Структура диригентського жесту.
2. Диференціація функцій правої та лівої руки та їх взаємодія.
3. Різні види замаху: до основної ритмічної вартості, підрядної, методика їх опанування на конкретному хоровому матеріалі.
4. Практичні засади відтворення замаху відповідно до темпу, динаміки, звуковедення музичного твору.
5. Показ зняття в середині та в кінці музичного твору.
6. Різні види фермат та їх відтворення в диригентському жесті.
7. Методика диригування складних метрів (4/4, 6/4, 6/8, 9/4, 9/8, 12/8) у швидкому та повільному темпах.
8. Методика диригування мішаних метрів (5/4, 5/8, 7/4, 7/8, 11/4, 11/4, 11/8) у швидкому та повільному темпах.
9. Методичні прийоми диригентського показу пунктирних ритмів за допомогою відповідних жестів.
10. Методика диригування речитативів (співаної декламації).
11. Методика диригування церковної монодії.
12. Диригування складних метро-ритмічних поєднань.
13. Проблеми сучасного диригентсько-хорового виконавства через призму конкурсно-фестивального руху.
14. Розширення функцій диригента як керівника сучасного хорового колективу.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У завдання для самостійної роботи студентів входить опрацювання лекційного та практичного матеріалу:

1. Хорове диригування та складність його опанування.
2. «Основи техніки диригування» М. Колесси – фундаментальний навчальний посібник для студентів у класі диригування.
3. Праця М. Дилецького «Музикійська грамати́ка» і відомості про диригування.
4. Диригентсько-хорові школи в Україні: спільні риси і відмінності.
5. Хорове диригування – комплексний навчальний предмет, міжпредметні зв'язки.
6. Диригент хорового колективу: його завдання.
7. Мануальна техніка та її роль у диригуванні.
8. Види диригентських жестів та їх використання у практичній роботі.
9. Методика подачі вступу хоровому колективу.
10. Структура диригентського жесту у процесі зняття всередині та вкінці хорового твору.

11. Особливості диригування хорових творів у різних темпах.
12. Особливості диригування різних метрів у різних темпах.
13. Методика диригування хорових творів без визначеного розміру.
14. Диригування складних метро-ритмічних поєднань.
15. Засади саморозвитку хорових диригентів.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Контроль знань навчальної дисципліни «Методика навчання хорового диригування» здійснюється шляхом фронтального та індивідуального усного опитування студентів з використанням елементів практичної роботи; підсумковий контроль здійснюється у кінці кожного семестру першого року навчання в магістратурі через усний екзамен.

Контроль знань, вмінь та навичок студентів включає такі види занять: поточний контроль, співбесіду з лектором, екзамен (II семестр), екзамен (III семестр).

Поточний контроль (x) знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до заняття. Контроль і облік успішності студентів здійснюється шляхом виставлення в «Журналі обліку успішності академічної групи» оцінок (кількості балів) за чотирибальною шкалою.

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

II, III семестр			
Поточний контроль, x	Співбесіда з лектором	Сума S пот.	Екзамен S підс.
60	40	100	100

$$x = \frac{A}{n} \cdot 12, \quad A - \text{сума всіх оцінок, } n - \text{кількість відповідей.}$$

При проведенні семестрового контролю у формі екзамену підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється за результатами поточного контролю та підсумкового контрольного заходу. У цьому випадку результати як поточного так і підсумкового контролю оцінюються за 100-бальною шкалою кожен з ваговими коефіцієнтами відповідно 0,6 та 0,4.

Навчальна дисципліна вивчається два семестри. У другому та третьому семестрах формою підсумкового контролю є екзамен. Сумарна кількість балів з дисципліни знаходиться за формулою

$$S_{\text{сум}} = 0,6 \cdot S_{\text{пот}} + 0,4 \cdot S_{\text{підс}},$$

де $S_{\text{пот}}$ – кількість балів за поточний контроль, $S_{\text{підс}}$ – кількість балів за підсумковий контроль (екзамен).

Екзамен за талоном № 2 і перед комісією проводиться в усній формі у присутності трьох членів кафедри методики музичного виховання і диригування у зазначені терміни.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Обладнання для практичних занять з навчальної дисципліни: «Методика навчання хорового диригування»: ноутбук або ПК; проектор.

За умови навчання у дистанційній формі заняття проводитимуться в онлайн-режимі за допомогою програми Zoom для організації відео-конференцій.

Лінк на дисципліну:

- ідентифікатор персональної конференції Бермес І.Л. 983 949 4439
- код доступу 2022
- ідентифікатор персональної конференції Матійчин І.М. 728 273 6557
- код доступу 2021

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Берденников М. Про деякі методичні проблеми у класі хорового диригування. *Українське музикознавство*. Київ.: Музична Україна, 1972. Вип. 7. С. 205–216.
2. Бермес. І. Педагогічні методи Миколи Колесси (на основі спогадів та інтерв'ювання учнів і колег маестро). *Культура і сучасність*. 2019. № 1. Колесса М. Основи техніки диригування. Київ: Музична Україна, 1973. 198 с.
3. Кофман Р. Виховання диригента: психологічні особливості. Київ: Музична Україна, 1980. 30 с.
4. Макаренко Г. Творчість диригента: естетико-мистецтвознавчі виміри. Київ: Факт, 2005. 328 с.
5. Матійчин І. Диференціювання диригентських жестів (методологічний аспект). *Хорове мистецтво України та його подвижники: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дрогобич, 20 – 21 жовтня 2016 року)* / редкол. І. Л. Бермес, В. В. Полюга. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2016. 282 с.
6. Питання диригентської майстерності / Упоряд. М. Канерштейн. Київ: Музична Україна, 1980. 284 с.
7. Разумний І. Посібник з диригування. Київ: Музична Україна, 1968. 120 с.
8. Репертуар хорового класу / Упор. І. Матійчин. Дрогобич, 2012. Вип. 1. 82 с.; Дрогобич, 2012. Вип. 2. 98 с.; Дрогобич, 2016. Вип. 3. 72 с.; Дрогобич, 2019. Вип. 4. 98 с.

Додаткова:

1. Бермес І. Педагогічні методи Миколи Колесси (на основі спогадів і інтерв'ювання учнів та колег маестро). *Культура і сучасність*. 2019. № 1. С. 68-75.
2. Белік-Золотарьова Н. Майстри харківської диригентсько-хорової школи. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. Київ, 2008. Вип. 1 (10). С. 117-122.

3. Корнішева Т. Розвиток традицій хорового диригування в Україні. *Вісник МСУ. Мистецтвознавство*. 2013. Т. 16. № 1. С. 24-32.
4. Мартинюк А. Диригентська школа М. Колесси як феномен української музичної культури ХХ століття. *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Інститут педагогіки НАПН України, 2017. Вип. 22. Част. 2. С. 69-73.
5. Синкевич Н. Київська хорова школа: етапи становлення та розвитку. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2009. Вип. 15-16. С. 232-238.
6. Ярошевська Л. Методика диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики на основі традицій Одеської хорової школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова. Київ, 2017. 195 с.